

De erfenis

en wat kun je nu al regelen voor later?

Het komt steeds vaker voor: verrassingen na het overlijden van een geliefde. Financiële verrassingen zoals schulden, maar ook geheimen die aan het licht komen, of familieleden die beweren ergens recht op te hebben. Hoe kun je dit soort verrassingen voorkomen?

Je vader of moeder is overleden. Hun huis heeft zijn ziel verloren. Je krijgt het gevoel een indringer te zijn als je door hun spullen neust. Spullen die opeens jouw spullen zijn, maar nog niet zo voelen. En dan, tijdens het opruimen en afwickelen van de nalatenschap, stuit je op een aantal onverwachte zaken: hoge schulden, gekke leningen, abonnementen, of in het ergste geval: verborgen familieleden en erfgenamen. Hoe kun je dit voorkomen? Waar moet je op letten? En wat kun je vooraf allemaal vastleggen?

1 FINANCIËN

Opeens bleek er een extra hypotheek op het huis te zitten

Zeker na de onroerendgoedcrisis zijn financiële verrassingen volgens nalatenschapsmediator, rechter en advocaat Annette van Riemsdijk schering en inslag. “Kinderen denken vaak dat hun ouders rijk zijn, maar dan blijkt er toch een hypotheek op het huis te zitten. Het huis, waarvan iedereen denkt dat het drie ton waard is, is bovendien behoorlijk uitgewoond, omdat er geen geld was om het op

te knappen. En eenmaal in de verkoop is het aan de straatstenen niet kwijt te raken. Uiteindelijk blijkt zo’n huis een ton ‘onder water’ te staan en blijven de erfgenamen zitten met een restschuld.”

Van Riemsdijk maakt regelmatig mee dat het niet duidelijk is of de nalatenschap positief of negatief is. Haar advies is dan ook om, bij twijfel, een erfenis beneficiair te aanvaarden. Je hoeft dit vooraf niet te regelen, maar het is wel handig om er alvast over na te denken, omdat de procedure binnen drie maanden na het overlijden geregeld moet zijn. Als je beneficiair aanvaardt, accepteer je de erfenis, maar alleen voor zover die positief is. Je bent dan niet verantwoordelijk voor de schulden. Toch gaat het ook hier vaak mis. “Familieleden zeggen: ‘Ik denk dat ik de erfenis beneficiair ga aanvaarden, maar weet je wat: ik neem wel alvast de wasmachine of het koffiezetapparaat mee, want daar heeft mijn kind wat aan als hij straks gaat studeren.’ Voor de wet geldt dit als daad van aanvaarding. Je treedt dan in de schoenen van de overledene en wordt niet alleen eigenaar van zijn bezittingen maar ook van zijn schulden – en dat alleen omdat je de wasmachine had afgekoppeld voor je kind.”

Door beneficiair te aanvaarden zit je dus veilig, maar het is beter om nog eerder in te grijpen. Een goede administratie kan volgens Van Riemsdijk veel leed voorkomen. Zo is het handig – ook voor de nabestaanden – om een overzichtelijke

Excelsheet te (laten) maken waarin alles beschreven staat: inkomsten, rekeningen, aflossingsregelingen. Van Riemsdijk: “Een heldere administratie geeft mensen rust. Ze hebben dan het gevoel dat ze ‘schoon’ kunnen overlijden en hun kinderen niet met een probleem achterlaten. En wie wil na zijn dood niet goed herinnerd worden?” Maar ook de kinderen hebben volgens Van Riemsdijk een aandeel. Financiële verrassingen komen vaker voor bij kinderen die weinig contact hebben met hun ouders en zich niet voldoende in hun leven hebben verdiept. Door meer interesse te tonen voor wat er speelt in het leven van je ouders, dus ook wat er door de brievenbus valt, kom je minder snel voor verrassingen te staan. “Ik realiseer me dat dit moeilijk is, want iedereen heeft het druk. Maar je kunt ook een family-app aanmaken, en afspreken dat elk kind één dag in de maand op bezoek gaat bij moeder of vader om het een en ander te regelen. Zeker oudere mensen hebben vaak behoefte aan wat extra hulp en aandacht. Ze zijn niet meer zo handig met de computer, waardoor achterstallige rekeningen behoorlijk kunnen oplopen. Ik trof laatst nog een keurig gezin dat zestigduizend euro aan rekeningen moest betalen omdat vader en moeder het niet op de computer konden lezen. Dat kun je voor een groot deel voorkomen, door je in elkaar te blijven verdiepen.”

2 GEHEIMEN

En toen was er ineens nóg een zoon. Of bleek papa te zijn hertrouwd

“Het zijn uitzonderingsgevallen, geheime, buitenechtelijke kinderen, maar het komt voor,” vertelt Annette van Riemsdijk. “Zo was er eens een zaak waarin vader twee gezinnen bleek te hebben die niets van elkaars bestaan afwisten. Voorheen konden kinderen – ook buitenechtelijke – hun erfdeel bij overlijden opeisen. Maar sinds de wetwijziging in 2003 kan dat niet meer. Alles – op een klein kinsdeel na – gaat nu naar de langstlevende echtgenoot. De andere partner van deze man bleef dus met lege handen achter. Omdat deze wetwijziging niet bij iedereen leeft in Nederland, gaan biologische kinderen er vaak van uit dat ze alles krijgen als vader en moeder zijn overleden, maar dat is niet zo. Pas als er geen echtgenoot in beeld is, wordt de nalatenschap eerlijk over alle kinderen verdeeld. Toch loopt het vaak anders.”

Het klinkt absurd, maar Van Riemsdijk maakt geregeld mee dat een ouder opeens hertrouwd blijkt te zijn, zonder dat de kinderen daar iets vanaf wisten. “Oudere

Wat kun je allemaal regelen bij leven?

Maak een testament

Als je niet wilt dat je erfenis volgens de wettelijke regels wordt verdeeld, kun je een testament opstellen. In een testament kun je al je wensen opnemen: dat je dochters een sieraad krijgen, maar je schoondochters niet; dat een deel van je vermogen naar de tennisvereniging gaat; en wie je desnoods wilt onterven.

Schrijf een codicil

Voor kleine zaken is het soms handiger om een codicil te maken. Dit is een handgeschreven brief (let op: een getypte is ongeldig!), met een datum en handtekening. In een codicil kun je een verdeling maken van de sieraden, meubels en boeken.

Schenk alvast geld

Je kunt nu alvast schenkingen doen aan (pleeg)kinderen, familieleden of vrienden. Over een schenking hoeft geen belasting te worden betaald. Het voordeel is dat je erfenis kleiner wordt, waardoor je nabestaanden straks minder erfbelasting betalen.

Regel je digitale nalatenschap

Denk na over wat je wilt dat er na je dood gebeurt met je profielen, bestanden en gegevens. Wil je dat je op Facebook een herdenkingsstatus krijgt? Of wil je juist dat er niks meer van je te vinden is online? ►

Tips voor alleenstaanden

Als je alleenstaand bent en komt te overlijden, erven allereerst je kinderen, en als er geen kinderen meer in leven zijn, de klein-kinderen.

Heb je geen kinderen? Dan gaat je nalatenschap naar je ouders (als je die nog hebt), en ook (half) broers en (half)zussen delen mee.

Broers en zussen overleden?

Dan erven hun kinderen. En zo schuift de erfenis telkens een bloedlijn op. Bezittingen kunnen dan terecht komen bij een oud-tante die je amper kent.

Als er geen bloedverwanten zijn, gaat het geld naar de staat. Denk hier goed over na en laat zo nodig een testament opstellen. Hierin kun je je geld en bezittingen verdelen over vrienden, goede doelen et cetera. Ook kun je iemand aanwijzen die alles moet regelen, zoals de uitvaart en het opruimen van je huis.

Online orde scheppen

Welke bestanden en gegevens wil je achterlaten, en welke profielen moeten er worden opgezegd? Maak hier een overzicht van (en check jaarlijks of je gegevens niet zijn veranderd). Voeg eventueel wachtwoorden toe, zodat nabestaanden makkelijker bij je gegevens kunnen. Je kunt je gegevens ook opslaan in een digitale kluis, via www.digizeker.nl. Na je overlijden krijgen de nabestaanden de inlogcode.

mensen zijn vaak eenzaam. Opeens ontmoet zo'n ouder iemand die zegt: 'Ik wil wel voor jou zorgen, maar dan moet je wel met me trouwen, want ik wil niet onzedelijk met je samenleven.' Dan kunnen kinderen veel kwijtraken, want de hele nalatenschap gaat naar de verzorgende toe met wie de ouder misschien net een jaartje is getrouwd. De kinderen moeten dan wachten totdat deze stiefouder overlijdt, voordat ze aan hun vermogen kunnen komen. En dat kan lang duren." Je kunt dit voorkomen door tijdig in je leven een testament op te stellen, waarin je precies vastlegt welke erfgenamen wat krijgen. Maar minstens zo belangrijk is dat je met elkaar in gesprek blijft. De dood is een taboe en geld is een taboe, dus gesprekken hierover schuiven we liever voor ons uit. Toch kan een open gesprek over de erfenis veel narigheid voorkomen. In zo'n gesprek is het volgens Van Riemsdijk belangrijk dat familieleden op zoek gaan naar welke waarden ze als familie willen onderstrepen of uitdragen. In zo'n gesprek kan onverwerkt zeer naar boven komen. Daarom kiezen steeds meer mensen ervoor om een keer rond de tafel te gaan zitten met een nalatenschapsmediator. Een mediator waakt ervoor dat iedereen gehoord en gezien wordt, en dat er een veilige sfeer wordt gecreëerd om geheimen te delen. Maar ook dat een familienorm kan worden vastgelegd, zwart op wit. Zo'n familienorm kan zijn dat iemand alleen erft als hij niet langer gokverslaafd is, of dat er juist geen voorwaarden worden gesteld aan het geven van geld, omdat vrijheid voor de familie een belangrijke waarde is. Van Riemsdijk: "Als alles is uitgesproken en geïnventariseerd, zie je ook dat de dood zachter landt. Er is duidelijkheid over wat de erflater wil en welke familienormen moeten blijven voortleven. Dat maakt het verdriet draaglijker."

'Voorwerpen staan ook voor verdriet en verlies, voor wat de een niet kreeg en de ander wel'

3

BEZITTINGEN

Je broer eist het antieke klokje op, en je zus maakt ruzie om de parelketting...

Gekibbel tussen broers en zussen over de erfenis komt vaak voor. Volgens familie-therapeut Else-Marie van den Eerenbeemt ontstaan veel ruzies niet alleen om geld, maar ook om onbenullige spullen zoals een halsketting. "Als iemand een bepaald voorwerp graag wil hebben, heeft dat vaak niets te maken met de feitelijke waarde, maar alles met de symbolen waar ze voor kunnen staan: liefde, aandacht en veiligheid. Als moeder dat lampje aanknipte, werd het gezellig, en als vader dat dikke voorleesboek uit de kast pakte, was hij er helemaal voor jou. Maar voorwerpen staan ook voor verdriet en verlies, voor wat de een niet kreeg en de ander wel. Zoals bij twee broers die elkaar in de haren vlogen om een theepotje met een kapotte tuit. De ene broer kreeg dat theepotje naast zijn bed als hij last had van astma. Zijn broer mankeerde nooit wat en wilde nu ook weleens die speciale aandacht: nu was het zijn beurt." Om gesteggel over spullen te voorkomen, is het volgens Van den Eerenbeemt verstandig om al bij leven met de kinderen te bespreken hoe de zaken na overlijden verdeeld moeten worden. Ook hier heeft iedereen het meeste baat bij openheid. Een manier is dat ouders hun kinderen vragen aan welke spullen ze waarde hechten en waarom, en vervolgens zelf een verdeling maken en deze openlijk toelichten. Dat geeft rust bij de kinderen,

en kan zelfs tot bijzondere momenten leiden. De kinderen horen dan ook waaróm voor een bepaalde broer of zus extra voorzieningen worden getroffen. Dat scheelt achteraf een hoop gedonder. Zo'n verdeling zou je kunnen vastleggen bij een notaris, maar je kunt het ook opschrijven in een codicil: een handgeschreven, gedateerde en ondertekende verklaring. In zo'n codicil kun je niet alles vastleggen, maar wel aan wie je meubels, sieraden en kleding wilt nalaten. En dan zijn er nog de spullen die iedereen wel zou willen hebben: plakboeken, familiealbums, speelgoed. Het is volgens Van den Eerenbeemt goed om tijdens het leven al tot een oplossing te komen waar iedereen zich goed bij voelt. "Een creatieve oplossing zou kunnen zijn dat je emotioneel kostbare voorwerpen in een herinnerings-

koffer stopt, die elk jaar tijdens een familiereünie wordt doorgegeven aan de volgende zus of broer. Daarna ga je gezellig herinneringen ophalen. Op deze manier kan de erfenis de familieband juist sterker maken."

Door vooraf open met elkaar over de nalatenschap te praten, en dingen vast te leggen, kun je een hoop trammelant voorkomen. Als iemand na de dood van een dierbare wordt verrast met schulden, geheimen of ruziënde familieleden, kan dat veel kapotmaken. Van Riemsdijk: "Mensen zeggen: 'Wij waren dat gelukkige gezin dat op zondagmiddag onder de appelboom zat te eten, en nu blijkt dat alles anders is geweest. Wat is er wél nog waar?' Ze gaan aan alles twijfelen: waarom was die openheid er bij ons niet? Waarom mocht ik niet weten dat ik een

broertje had? Voorkomen is in dit geval altijd beter dan genezen. Door duidelijke afspraken te maken, laat je je nabestaanden misschien wel de meest kostbare erfenis na: verbondenheid en harmonie in de familie."

Meer weten?

- *Wie krijgt de gouden armband van moeder?* door Else-Marie van den Eerenbeemt, € 8,99 (Prometheus).
- *Voortleven, het hoe en waarom van nalatenschapsmediation* door Annette van Riemsdijk, € 38 (Maklu-Uitgevers).
- www.mijnzakenoporde.nl ■

tekst: oetje van der leij.

Tropisch Zuid-Thailand

16-daagse groeps rondreis

Vertrekperiode:
november 2015 t/m maart 2016

- ✓ Inclusief 5 nachten Krabi
- ✓ Nederlandse reisleiding
- ✓ Inclusief maaltijden en entreegelden

vanaf € 1699* p.p.

Reiscode: vgth452

Fascinerend Thailand

22-daagse groeps rondreis

Vertrekperiode:
november 2015 t/m maart 2016

- ✓ Al jaren een topper
- ✓ Nederlandse reisleiding
- ✓ Inclusief maaltijden en entreegelden

vanaf € 1839* p.p.

Reiscode: vgth451

Bus reizen

Auto reizen

Vlieg reizen

Verre reizen

Steden reizen

Bel 0180 - 457 803 of
ga naar uw ANVR reisadviseur

www.dejongintra.nl/thailand

* Reissom exclusief € 19,50 reserveringskosten,
€ 2,50 Calamiteitenfonds en eventuele
vluchttoeslagen.